

Att samverka vid akuta våldshändelser i familjer med barn

Utvärdering av Islandsprojektet

Maria Eriksson, Mari Brännvall &
Veronica Ekström

6 mars 2020

Att göra praktik av politiska visioner

- Medan den nationella politiken skapar ramar och förutsättningar för arbetet mot våld i nära relationer är det i lokala sammanhang som det faktiska arbetet med att identifiera och hantera fall av våld i nära relationer bedrivs.
- Detta exempel på det lokala arbetet: ett utvecklings- och samarbetsprojekt mellan polis, åklagare, socialjour, socialtjänst och hälso- och sjukvård, vid akuta våldshändelser i familjer med barn

Att göra praktik av politiska visioner...

- 1993 Kvinnovårds-kommissionen
 - 1998 Kvinnofrids-reformen
 - 2007 Regeringens 1a handlingsplan
 - 2014 Istanbul-konventionen
 - 2016/2017 Nationell strategi
 - ...
- 1994 Frideborg i Norrköping (med inspiration från Duluth, Minnesota)
 - 1996 Utväg Skaraborg
 - 2004 Utväg Göteborg
 - ...

Barn som "bevittnar" våld (Sverige)

- Tidigt 1980-tal: "finns" inte?
- 2:a halvan av 1980-talet: "upptäckt"?
 - Vart 10:e barn i Sverige
- Mitten 1990-talet → : stöd och behandling
 - 1995: BUP Lotsen
 - 1999: 7 specialverksamheter
 - 2010: ca 120 specialverksamheter (143 kommuner)
- Efter millennieskiftet: brottsoffer + barnavård
 - 2003: Försvärande omständighet vid våld mot vuxen (mammans)
 - 2006: Rätt till brottsskadeersättning & "brottsoffer" i SoL
 - 2006: Förändringar i Föräldrabalken
 - 2017: Förslag *Reglering av skyddat boende* (SOU 2017:112)
- 2020-tal: Kriminalisering?
 - SOU 2019:32 *Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord*

En bärande idé från Island

- Från Island hämtades inspiration till att stärka och effektivisera samarbetet mellan polis, åklagare, socialtjänst och hälso- och sjukvård i akuta ärenden med våld i nära relationer.
- En central tanke som delegationen från Sverige tog med sig från Island var att det vid akuta våldshändelser ofta öppnas ett "fönster" som skapar bättre förutsättningar såväl för en effektiv lagföring av brottet, som för att erbjuda brottsoffer stöd och hjälp.
- För att kunna ta vara på det fönstret krävs dock ett nära samarbete, snabba överlämningar av ärenden mellan olika verksamheter och korta väntetider.

Utvärderingens fokus har legat på i vilken grad den modell för konkret och effektivt samarbete som utvecklades under projektets första verksamhetsår (2017) implementerats i praktiken under projektets andra och tredje verksamhetsår (2018 och 2019).

Rapporten:

- Hur samarbetar deltagande verksamheter vid handläggning och uppföljning av akuta ärenden?
- I vilken grad det föreligger förutsättningar för effektivt och konkret samarbete mellan deltagande verksamheter?

Intervjuer:

- poliser i ingripande tjänst
 - utredare av brott i nära relation
 - åklagare som arbetar med relationsvåld med antingen vuxna som målsägande eller barn som målsägande
 - personal vid socialjouren intervjuats
 - handläggare vid de två stadsdelar som medverkat i projektet, som arbetar antingen med utredningar om barn eller vid respektive stadsdels vuxenhet.
 - socialsekreterare i samverkan med Polismyndigheten har intervjuats
 - socionom vid Barnahus
 - läkare vid en vårdcentral
 - psykolog inom barn- och ungdomspsykiatri
- Internutvärderingar; arbets- & styrgruppsmöten

Hur samarbetar deltagande verksamheter vid handläggning och uppföljning av akuta ärenden?

- **Larmfas:** det som sker direkt efter att ett larm inkommit till polisen om en akut våldshändelse i en familj med barn fram till dess att polis och socialtjänsten eller socialjouren anländer till platsen där brottet ska ha begåtts.

- *Intervjuare: Vet ni om när ni åker ut att det är såna som kodal Islandsärenden eller hur får nu veta det?*
- Polis 4: Ja, man ... i början så var man ganska ... hade en bra koll på vilka områden det gällde och jag vet att det var även snack om att RLC [regionledningscentralen] som ropar upp larmen också skulle påminnas. Det höll ett tag. Och vi har inte jättemånga såna ärenden, eller vi har inte haft i alla fall av den karaktären. Så det är klart att man halvt glömmet bort, men man hjälps åt att påminna varandra. Antingen om vi är i patrullen eller [gruppchef] eller RLC påminner. Så att det kommer fram. Men i grunden hade det varit bra om de alltid kommer ihåg vid beordring att det är ett sånt område, så att man har det med sig. (IGV)

Nej, det här är nog inte... skulle aldrig få för mig att göra faktiskt, att kontakta dem på vägen fram. Jag vill bilda en uppfattning först om vad det är. I stället för att säga "Det kan vara så och det kan vara si". Alltså jag menar det är väldigt, väldigt ofta som det skiljer sig en hel del från ingångsvärdet och vad det sen blir utav det. Så att den enda gången jag var med, då ringde vi på plats när vi visste vad som hade hänt och det fanns barn där och vad som hade hänt. Det kan vara något helt annat när man väl kommer dit då. Så jag har inte hört att vi ska göra det på vägen fram, men även om de säger det, så tänker jag inte göra det. (polis 1, IGV)

- Oftast socialjour
 - Få ärenden där det är ordinarie socialtjänst som åkt ut
- Succesiv förbättring
 - Succesivt högre acceptans hos socialjouren?
 - Vanligare över tid att polisen är kvar och att polis och socialjour samarbetar på plats

Socialjour

Jag kan tycka att det är en trygghetskänsla att ha poliser. Det beror också på ifall mannen är kvar. Eller den som har utsatt föräldern för våld, tycker jag. Och också samarbetet. Det känns som att det blir bättre samarbete när man är där tillsammans och synkar. (Socialjour5)

Socialjour...

Jo, men det är klart att det blir bättre om man är där samtidigt. Och det var väl det som var tanken. Att man ska ringa när de är på väg. Det blir också, som du säger, om de är kvar [våldsutövaren, vår anm.] så blir man...är det inte lika tryggt. Är det tryggt så kan man fokusera på de personer som man ska hjälpa och stötta och så. Annars går det också en energi till att tänka ur säkerhetsaspekter för oss. (Socialjour1)

Socialjour...

"Man borde jobba som Islandsärendena i alla våra... i alla ärenden" – eller?

- Man ska åka, oavsett om det finns andra ärenden som kanske bedöms som mer akuta eller allvarliga
 - Utrymme för professionella bedömningar?
- Bra att åka oavsett om det är mitt i natten och det är klarlagt att det finns ett skydd och stöd för kvinnan och barnen genom exempelvis en släkting?
 - Är det alltid bäst för familjen att socialjouren ska involveras på natten?
- Ett stort upptagningsområde
 - med dagens nivå på bemanningen inte möjligt att tillämpa Islandsprojektets modell i alla ärenden av den typen som kommer till socialjouren, även om det vore önskvärt?

Socialjour...

Men i många fall så är det också så att poliser försöker reda i ett ärende som om de vore socialarbetare. Alltså de gör det bästa de kan tänker jag, att de försöker reda upp en situation där de kanske egentligen borde ha ringt oss. Så att det här har vi i ... ja, men ofta i barnärenden där de åker ut på plats. Och det kan vara ... Ja, det är alla möjliga ärenden när de är ute på plats, där de kanske reder upp det och ordar så att barnen får komma och bo hos någon faster eller moster, men egentligen så är det inte deras roll att göra den bedömningen, om det är okej eller inte. Så att jag önskar väl en snabb kontakt av polisen i alla möjliga ärenden, så är det ju. Samtidigt som jag tänker att man gör det av bästa intention, att de försöker bara ordna upp det. Men det är väl det här ... Ja, men en tydlighet kring vems roll är det, så att säga, behövs kanske. (Socialjour6).

Polisen

- Poliserna i den ingripande verksamheten bekräftar bilden av att rollerna blir tydligare av att socialjouren eller socialtjänsten är på plats.
- De som har erfarenhet av att socialtjänsten eller socialjouren kommit ut beskriver ett gott samarbete där de båda myndigheterna arbetar tillsammans för familjen.

Ett "drömscenario" att båda är på plats samtidigt

Ja, men de kommer in och så mest finns där. Både för ... ja, mest för målsägande och barnen, men även för oss lite grann. Som en slags stöd. Fyller i med vissa grejer och sen så allt eftersom vi blir färdiga, så kommer de in mer på deras spår. Om vad de kan hjälpa till med och vad de vill och informera kvinnan om all hjälp som finns att få. Så då liksom blir det en väldigt mjuk övergång där och sen lämnar vi när vi är färdiga. Så det har funkade väldigt smidigt. (Polis 4 IGV)

Att arbeta i "fönstret"

- Det är bra tycker jag att soc kommer, för då blir det inte så definitivt när vi lämnar. För då fortsätter liksom deras kontakt. För det är lätt att kvinnan i efterhand inte vill medverka mer eller bagatelliserar det lite grann. Så är soc redan där så får de den informationen och det stödet och kanske mer vet ... de får med dem på banan. Det blir åtgärder som kanske inte skulle bli om det liggs [ohörbart] några veckor innan soc får en kontakt med kvinnan och barnen. (polis 2 IGV)

Att arbeta i "fönstret"...

Men det som har förbättrat för oss, det är att polisen nu då ringer redan när de är på väg till plats eller när de är på plats. Och då får vi chans att åka ut i ett mycket tidigare stadium och fånga upp de här samtalen och så. För att det är klart att i många fall när vi får in ett fax flera timmar senare så kan det vara så att det är mitt i natten och folk ligger och sover eller de har redan tagit sig någon annan stans. Och då blir det svårare att få till det här första samtalet, och kanske motivera till sjukvård och så. Så att för oss så har det ... Vi gör egentligen ganska likt, men vi har chansen att få komma in i ett tidigare stadium. (Socialjour6).

Att dela erfarenhet

Det viktigaste är väl att grundidén, som jag ser det, är att socialtjänsten ska komma till plats och uppleva det vi upplever i stället för att vi får skriva ner det vi upplever. Så de är med inne och de ser hur familjen har det i samband med krisen som uppstår. Och det tycker jag är det viktigaste med ... att få ökad förståelse. (polis 3, IGV)

Att dela erfarenhet...

Ifall de nu har varit på plats så blir det väldigt mycket färre frågor från deras sida, och man har samma ... på något sätt delad uppfattning och utgångsläge typ. Från just den händelsen då, sen finns det historik kanske hos båda håll. Men att man på något sätt har samma utgångspunkt, om man säger, på ett annat sätt. (Utredare BNR)

Samarbetsmodellens tre faser

- **Larmfas:** det som sker direkt efter att ett larm inkommit till polisen om en akut våldshändelse i en familj med barn fram till dess att polis och socialtjänsten eller socialjournen anländer till platsen där brottet ska ha begåtts.
- **Omhändertagandefas:** det som sker efter att polispatrullen och socialjournen eller socialtjänsten anländer till brottsplatsen.

Polisen

- Å ena sidan "inte någon större skillnad" i arbetssättet i Islandsärenden än i andra ärenden.
- Å andra sidan:
 - informationen inom projektet om hur de ska arbeta, däribland checklistan de har med sig på plats, medfört att arbetssättet tydliggjorts.
 - också spridning i polisens organisation? Enligt poliserna har projektet medfört att de börjat arbeta på ett liknande sätt även utanför Islandsprojektets geografiska område.

Tydligare fokus på barnen

Men i de här ärendena så är det barnen man lägger den största fokusen på. Eller vad jag gör, när jag kommer till platsen. Att de ska få det så bra som möjligt, så får ärendet rulla vidare sen. (Polis 2 IGV)

Och dokumenterar mer ingående

... vad kan de ha sett? Hört? Hur mådde de? Hur verkade de? Mycket sånt. Hur mådde eller verkade barnet när pappan kom nära? När mamman kom nära? (Polis 4 IGV)

Tydligare fokus på barnen...

Barnen måste bli mer sedda i Islandsprojektet, tänker jag. Än i de andra. De glöms inte bort i Islandsprojektet. Vi ska prata med barnen. De får mer information. De får en broschyr. De får lite av oss också, lite mer speciellt än vad de andra stadsdelarna får. Vi tänker nog till. (Socialjour2)

Tydligare fokus på barnen...

I en vanlig utredning så behöver man ju ha ett barnsamtal bara för att lära känna. Då får man ingen information eller man ska ha tur om man får ut information där. Alltså man får ha fler samtal. När man är i det akuta så tror jag att...min upplevelse är att det går lite snabbare där. Att man kan prata om mer saker direkt. Och det blir också att det bär med sig i nästkommande barnsamtal om man har det. (Barnhandläggare SocA)

Socialjour på plats

Ska ge barnet ett första krissamtal, samtala med våldsutsatt vuxen och göra en risk- och skyddsbedömning

- Risk- och skyddsbedömningarna:
 - Inte med någon specifik angiven metod eller på ett strukturerat sätt, utan med hjälp av ostrukturerad informationsinhämtning och utifrån handläggarnas erfarenhet.
- Jämfört med det "ordinarie" arbetssättet:
 - socialjurens riskbedömning kan i andra fall göras med utgångspunkt i det fax de får från polisen flera timmar efter att polisen lämnat brottsplatsen,
 - risk- och skyddsbedömningarna som görs efter ett hembesök och faktisk kontakt med det barn som berörs bygger på ett betydligt mer utförligt underlag

Läkarundersökning och dokumentation av skador

- En ny rutin med Islandsprojektet är att utsatta vuxna och barn som behöver läkarundersökning och skadedokumentation inte ska behöva vänta, utan komma direkt in i undersökningsrummet på en hälso- och sjukvårdsinrättning.
- Enligt Islandsprojektets arbetsmodell ska både polis och socialtjänst/socialjour motivera de våldsutsatta att genomgå en läkarundersökning, oavsett om det finns synliga skador eller inte.
- Socialjouren/socialtjänst följa med till hälso- och sjukvården för undersökning och skadedokumentation.
- Under den tid vi följt projektet har det visat sig svårt att få våldsutsatta kommer till hälso- och sjukvården i direkt anslutning till den akuta våldshändelsen.

Betydelsen av dokumentation

Men framför allt i den stora massan av ärenden är ju dokumentation ... ja, vanlig läkare egentligen som sker. Och att få den möjligheten att komma in på det sättet och få hjälp är ju ... Ja, den är ju helt avgörande för att man faktiskt också orkar driva det här vidare, och att man orkar berätta vad man har varit med om och så. (Åklagare Vu)

Betydelsen av dokumentation...

Har vi akuta skador och det finns möjlighet så vill vi gärna att Polisen tar med sig målsägare till rättsmedicin för en kroppsundersökning där. (Åklagare Vu)

“Du har till och med varit hos läkare, det står ingenting antecknat där”, alltså finns det inte. Men det behöver inte alls vara så ju, utan det är bristande dokumentation. (Åklagare Ba)

Läkarundersökning och dokumentation som rutin

För alltså är jag ute på en plats och jag ser att hon har skador eller att hon är i behov av att åka upp [till en hälso- och sjukvårdsinrättning], så gör jag det oavsett om det är Islandsprojektet eller inte. (polis 2 IGV)

Jag vet att det är något snack om det med Rättsmedicinalverket. Man ska åka dit varje gång med en relation då ... att få rätt dokumentation. Men jag tror att det där övergavs ganska fort. (polis 1 IGV)

Att motivera till dokumentation

Alltså det är dennes bedömning. Alltså vi kan inte tvinga med någon. Jag tänker att det är klart att vi försöker påverka det, men vill de inte, så vill de inte. (polis 4 IGV)

Att motivera till dokumentation...

Alltså man är som mest sårbar och mest lätt att få en kontakt och få personer att tycka att det här är viktigt i det akuta läget. Om man sen väntar till dagen efter så är det lätt att de backar lite och känner ”det här behövs nog inte riktigt” och så. Men sedan är det väldigt, väldigt ofta så att för vår del att även om vi försöker att prata om att det här är viktigt, i de flesta ärendena så vill inte den vuxna. Den vill inte till sjukvård och då kan vi självklart inte pressa på eller försöka övertala. Det gör vi ju aldrig. (Socialjour6)

Att motivera...

Jag tror det måste vara ganska stora skador innan man tar till sjukvård. För ofta har jag den känslan om man kommer till en plats och man ser att det är blåmärken då fotograferar man bara på plats och uppsöker inte sjukvård, fast det är bra att få dokumenterat och så. Så det är precis som jag själv skulle upp... skulle inte uppsöka sjuk... alltså vårdcentral om jag har blåmärken. (polis 3 IGV)

Att motivera...

... när jag åkt så har vi inte pratat ens om att försöka ta kontakt [med hälso- och sjukvård], om inte kvinnan själv vill åka upp då. (Polis 2 IGV)

När de kommer till oss ... jag tror att de känner sig lite tryggare för att de kommer med lite mer hjälp. De kommer med socialtjänsten. De har redan berättat vad som har hänt. Ofta så har de anmält händelsen också. Så när de kommer till oss, det är lugnare och det är bara för skadedokumentation som de vet för att de ska ... vad de ska göra där för den här undersökningen och så. Så att det är lugnare för dem också. (Läkare VC)

- Genom Islandsprojektet kan läkaren fokusera på den medicinska aspekten av patientens behov, och inte på de sociala aspekterna.
- I och med att polis och socialtjänst redan är inkopplade på ärendet innan läkaren träffar patienten, så behöver hen varken anmäla händelsen till polisen eller till socialtjänsten.
- Läkaren kan istället fokusera på sitt eget primära uppdrag, nämligen anamnes, undersökning och skadedokumentation.

Det kan ta tid att hitta plats. Eller "Ja, men vi har ett litet rum för en kvinna och ett barn. Ja, men nu har vi tre barn. Nej, det kan vi inte ta emot." (Socialjour1)

Först så söker vi på de platser som vi har tillgång till. Där det finns personal. Och är det fullt då, vilket det väldigt, väldigt ofta är, så blir det att vi får placera på hotell. Och det är inte optimalt på något sätt för jag tänker att... visst det akuta skyddet uppfylls kanske för att man inte behöver gå hem, men man får inte stöd. Och det vi vet är ju att det är... i första dygnet finns det alltid en jättestor risk att den vuxne väljer att gå hem igen. Och jag tänker att med rätt stöd och någon att prata med så minimerar man den risken. Att man går hem och utsätter sig igen. (Socialjour6)

- Dokumentation på brottsplatsen

För det handlar ju om polispatrullsdokumentation på plats till exempel, den har blivit bättre i de här ärendena än vad det är i dem andra ärenden nu. Mycket bättre fokus på barnens situation. (Åklagare Vu)

Om man från början har haft mycket kontakt med soc, då är det lättare att ringa till en specifik handläggare och det är ju bara ett samtal bort då. Istället för att om man inte har haft så mycket kontakt med dem, då blir det oftast inte, i mina fall i alla fall, att jag ringer till soc. (Utredare BNR)

Stöd till frihetsberövad förälder

- Roll som tillkommit under projektets gång
- Socialsekreterare placerad vid polisen, ska utgöra ett stöd till frihetsberövade våldsutövare i såväl Islandsärenden som andra ärenden.
- Första vardagen efter våldshändelsen: informera den frihetsberövade om vad som sker härnäst och vilket stöd som finns att tillgå, motivera våldsutövaren till att vilja sluta använda våld, samt att söka stöd för att så ska kunna ske.
- Ska bistå socialtjänsten i arbetet med planeringen av säkerheten för brottsoffren, typiskt sett mamman och barnen; talar med våldsutövaren om att denne för barnens bästa inte bör återvända hem, utan hitta ett alternativt boende.
- Återkopplar till socialtjänsten så att de kan ta våldsutövarens plan i åtanke vid planeringen av säkerheten för barnen.

Stöd till frihetsberövad förälder...

... och där behöver jag ju samverka med socialtjänsten, det här med att hur ser skyddsbedömning ut. Att "okej, då pratar jag med mannen om att det inte är läge att gå hem helst då" och hittar alternativ planering och så återkopplar jag det till socialtjänsten. "Han är helt inne på det här att han inte ska hem." "Åh, vad skönt. Vad bra. Då vet vi det. Och då tänker vi troligtvis att barnen kan vara kvar hemma" liksom så. Eller så säger de att "oavsett om man vill gå hem eller inte, vi har placerat dem". (Socialsekreterare vid polisen)

Samarbetsmodellens tre faser

- **Larmfas:** det som sker direkt efter att ett larm inkommit till polisen om en akut våldshändelse i en familj med barn fram till dess att polis och socialtjänsten eller socialjouren anländer till platsen där brottet ska ha begåtts.
- **Omhändertagandefas:** det som sker efter att polispatrullen och socialjouren eller socialtjänsten anländer till brottsplatsen.
- **Samordningsfas:** startar när socialjouren, i de fall de varit inblandade, överlämnar ärendet till socialtjänsten nästkommande vardag.

Överlämning till socialtjänst

- Överföring av information genom dokumentationssystemet
- Fungerar väl – eller?

Vi vet inte riktigt vilka som tar emot. Alltså det hade varit skönt att kunna säga "i morgon kommer du att få träffa...ja, den här kvinnan på socialkontoret för det är de som jobbar med det". Det är ofta det man vill ge barnet, det är lite ramarna. Men vi har inte så mycket ramar att ge. (Socialjour2)

Samråd på Barnahus

- Samråd på Barnahus både vid barn som utsatts för våld (målsägande i brottmål) och vid barn som upplevt våld (ny rutin).
- Den bakomliggande tanken var att även barn som upplevt våld och deras behov ska synliggöras genom en gemensam planering av berörda myndigheter.
- I realiteten har det varit svårt att få till samråd när det handlar om barn som inte själva är målsäganden, vilket barn som upplevt våld inte är.

Barnahus...

Handlar det om barn som inte är målsägare själva så har inte de [polis och åklagare, vår anm.] någonting att tillägga riktigt. Då blir det mer konsulterande samråd för barn som bevittnat våd. Vad kan det finnas för stöd för dem? Ska man tänka att hänvisa föräldrar och barnet till Barnahus? Ska man tänka Bojen? Ska man tänka öppenvård här? Vad kan vara viktiga frågor att ta med i utredningen? Och det är ju frågor som man kanske också drar med arbetsledning. [...] Så då kan det vara svårt att prioritera ett fysiskt samråd på Barnahus, att ta sig in till ett Barnahus där för 20 minuters samråd som man nästan lika gärna kan ta över telefon med Barnahus. (Barnhandläggare SocA)

Samrådets betydelse

- Utredare 1: Men det känns också som det blir ett annat forum på något vis. Alltså sen vet inte jag, men det känns bara som att när man sitter ... Ja, men som en grupp så här, och så pratar man om ärendet, så blir det inte lika känsligt som att man ringer till någon och så ska de [ohörbart] så att man verkligen är från polisen, och ... Det blir lite steg på vägen liksom. Och då kan man också ... Självklart ska man välja sina ord för att det finns sekretess, men jag tror att det är lättare och att man får en samlad bild av det när man ses.
- Utredare 2: Absolut.
- Utredare 1: [ohörbart] det också med från början, att man hör åklagarens plan och polisens plan och man får höra "vad tänker socialtjänsten göra?" och så. (BNR)

Socialtjänst utreder, följer, erbjuder insatser

Min upplevelse är att den relationen man påbörjar i det akuta, om man får till det, den bär bättre i själva utredningsarbetet sedan. Det är lättare att prata om våldet för att man var där och man hörde vad barnen sa där och då. Vad den utsatta föräldern sa där och då. Man vet vad polisen har sagt. Det blir samma historia man pratar om. (Barnhandläggare SocA)

Kvalitet i utredningsarbetet

Ofta är det så att när vi får ett Islandsärende från socialjouren, så får vi ganska mycket information om vad som har hänt, när de pratat liksom vad som har hänt, deras inställning, vad de... när de pratat skydd, hur barnen är liksom rent emotionellt. Om de är ledsna, om de är ... liksom känslomässigt. Man får en mycket tydligare bild av vad som har hänt i familjen när man åker ut tillsammans med polisen. Annars får vi liksom ett PM eller ett fax från polisen fyra timmar senare, där det står någon redogörelse från händelsen. Det ger inte alls samma bild. Så att det blir tydligare hur det ... tänker jag. Sen exakt hur det skulle kunna påverka den fortsatta handläggningen, det kan jag inte svara på. För det får man ju hoppas att man kan fånga upp ändå, även om man skulle få ett fax fyra timmar senare. (Barnhandläggare SocB)

Utredningsarbetet...

Det beror lite på, tror jag. Mycket hänger ju på föräldern. Samtycker föräldern? Ett barn kan uttrycka saker som vi pratar med föräldern om. Att "ditt barn upplever situationen så här. Vad tänker du om det? Det finns stöd att få." Och sen kanske föräldern säger nej. Då tänker jag att då faller det ju lite ändå för att föräldern har ett ansvar att samtycka eller inte. Så mycket hänger på hur kontakten blir med föräldern. (Barnhandläggare SocA)

Socialtjänst

- Oklart vad som skiljer arbetssättet från andra ärenden
- Teman som handlar om socialtjänstens arbete mer generellt (också andra ärenden), som arbetsbelastning, att det är svårt att hitta plats i skyddade boenden, att olika enheter gör olika bedömningar
 - "Snåla" bedömningar av ekonomiskt bistånd, med tanke på att det handlar om akuta ärenden?
- Ingen handläggare på vuxnenhet beskriver arbete med våldsutövande män

Stöd, behandling och uppföljning inom hälso- och sjukvården?

- Få ärenden
- "Uppföljning"?
 - Hur kompletterar Islandsprojektets rutiner ordinarie rutiner?

Nej, nej, och det är någonting som vi skulle vilja ha faktiskt. (Läkare VC)

Vissa aspekter fungerade väl redan tidigt i projektet

- att patrullen identifierar ärendet de åker på som ett Islandsärende, att patrullen ringer socialjouren i tid innan de lämnar brottsplatsen och att socialjouren kommer ut till platsen.
- att samarbetet på brottsplatsen fungerar väl, de stödjer varandras arbete, fördelar arbetsuppgifter mellan sig och får en gemensam utgångspunkt
- att initiala risk och skyddsbedömningar görs
- att barnen synliggörs mer
- att dokumentationen på brottsplatsen får bättre kvalitet
- att ärendet lämnas över till ordinarie socialtjänst
- ...

Vissa aspekter svårare att få till

- Skadedokumentation när det inte krävs hälso- och sjukvård i det akuta skedet
- Placering i skyddat boende i alla fall som behövs
- Samråd om barn när barn inte är målsägande
- Fördjupade risk- och skyddsbedömningar?
- Svårt att följa vilka insatser som faktiskt erbjuds (tillgång till adekvata insatser)
- ...

I vilken grad det föreligger förutsättningar för effektivt och konkret samarbete mellan deltagande verksamheter?

- Att introducera samarbetsmodellen till nya verksamheter
- Kontinuerlig justering och vidareutveckling av samarbetsmodellen
- Utbildning av medarbetare inklusive nyanställda vid de verksamheter som redan ingår i samarbetet
- etc

- Implementering tar tid!
- Komplexa verksamheter
- Motsvarande roll bör finnas tills samarbetsmodellen "satt sig" i verksamheterna

- **Acceptans:**
 - uppfattar medarbetare att modellens olika komponenter och modellen som helhet är lämplig, välfungerande, samt "realistisk" i förhållande till deras uppdrag, målgrupp och organisation?
- **Införandemöjligheter:**
 - är modellen genomförbar med merparten av de ärenden som är aktuella i verksamheten?
- **Praktisk genomförbarhet:**
 - klarar man att arbeta enligt modellen inom ramen för sin ordinarie verksamhet, och med den utbildning och det stöd som handläggarna fått under projektet?
- **Anpassningsbehov:**
 - behöver modellen anpassas för att kunna användas i olika typer av ärenden?

Att tillämpa samarbetsmodellen...

- Genomgående hög grad av acceptans "Ett drömscenario", "vi borde arbeta så här i alla våra ärenden"
 - Bristande acceptans gäller ffa skadedokumentation i "icke akuta" fall samt samråd på barnahus när barn inte är målsägande
- Inga tydliga anpassningsbehov än så länge
 - Relativt få ärenden, mer fler ärenden kan fler erfarenheter komma av t.ex. behov av tolk, behov pga funktionsnedsättningar etc

Att tillämpa samarbetsmodellen...

- Införandemöjligheter & praktisk genomförbarhet
 - samarbetsmodellen behöver "hållas levande" i de olika verksamheterna
 - personalomsättning är en utmaning som behöver hanteras kontinuerligt.
 - "geografin" en utmaning: de olika verksamheternas upptagningsområden överlappar endast delvis varandra, ingen av de verksamheter som ingått i projektet arbetar enligt modellen i samtliga ärenden som är aktuella
 - andra verksamheters personal har behövt hålla reda på vilka stadsdelar, vårdcentraler eller akutmottagningar som ingår i projektet.

Ordinarie verksamhet?

En del problem skulle sannolikt avhjälpas om samarbetsmodellen implementerades som ett ordinarie arbetssätt, t.ex.:

- Polisen skulle kunna agera på liknande sätt oavsett vilken stadsdel det handlar om
- Personal skulle inte behöva hålla i minnet att det finns "särlosningar" för ärenden från ett visst geografiskt område, utan endast följa en rutin för akuta våldsärenden.
- Som ett ordinarie arbetssätt skulle modellen sannolikt också resultera i att personal mötte ett större antal ärenden enligt den här modellen, vilket skulle ge större rutin och bättre kontinuitet i arbetet.

En kontext som möjliggör samarbetsmodellen

- Finns en fungerande "infrastruktur" av insatser mot våld i det lokala sammanhanget?
 - Exemplet skyddat boende
- Specifikt för Göteborg/Västra Götalandsregionen?

"Infrastruktur" ett utmaning i hela landet

- Det finns idag exempel på väl fungerande verksamheter och lokala samarbeten runt våld, men att det fortfarande finns stora skillnader mellan kommuner och regioner (SOU 2015:55).
- Det gäller både insatser på våldsområdet generellt, och när det gäller användningen av metoder med stöd i forskning (Eriksson 2018).
- Även i lovande lokala kontexter har barn och föräldrar ofta endast tillgång till vissa insatser, medan andra saknas (Almqvist et al. 2018, Eriksson 2018).

Vanliga "luckor" i insatspaket

- T. ex
- att det finns en programverksamhet för våldsutsatta barn och deras våldsutsatta föräldrar som bygger på metoder med forskningsstöd, men insatser för våldsutövande föräldrar som har stöd i forskning är utvecklade.
 - att det finns insatser för barn som bevitnat våld, men inte för barn som själva misshandlats, eller att insatserna framförallt är inriktade på barn som behöver krisstöd och att träffa andra barn, inte i lika hög utsträckning på barn som utvecklat problembeteenden eller behöver en insats från barn- och ungdomspsykiatri.
 - en del av insatserna som erbjuds har stöd i forskning, medan andra inte har det.

I den här kontexten

Islandsprojektet ger flera exempel på detta mer generella mönster → det kan finnas ett behov av att fortsatt utveckla arbetet mot våld även i kontexter där viktiga insatser redan görs.

- På ena sidan finns en utvecklad modell för samarbete i akuta situationer med våld där det tydligt framgår att både polis och socialtjänst ska göra risk- och skyddsbedömningar i larmfasen, men där dessa bedömningar på andra sidan inte ser ut att göras med hjälp av någon metod med stöd i forskning och det är oklart hur utvecklat och kunskapsbaserat arbetet med risk och skyddsbedömningar är bortom larmfasen.
- Dvs. hur arbetet i samordningsfasen fungerar i praktiken är beroende av hur exempelvis socialtjänsten i den berörda stadsdelen arbetar i våldsärenden bortom Islandsprojektet, i vilken utsträckning man följer föreskrifter och allmänna råd, arbetar med metoder med stöd i forskning och så vidare (jfr SOSFS 2014:4).

I den här kontexten...

- Ett annat exempel är att det ingår i modellens samordningsfas att vuxna och barn ska erbjudas adekvata stöd- och behandlingsinsatser, men att det är oklart i vilken grad barn och vuxna fått insatser eftersom de i relativt hög utsträckning erbjuds som service och därmed blir svåra att följa upp, och det inte heller framgår i vilken grad erbjudna insatser har stöd i forskning.
- Insatser till våldsutövare framstår som ett fortsatt angeläget utvecklingsområde.

Komplexa verksamheter

- Den specialisering och funktionsindelning som präglar svensk socialtjänst idag (Stranz et al. 2016) innebär utmaningar för den typ av samarbetsmodell som utvecklats och prövats i Islandsprojektet.
- Specialisering och funktionsindelning medför en komplexitet i organisationen som kan skapa svårigheter både för barn och familjer i ärenden med våld, och för de professionella som är i kontakt med samma familj (Ekström 2016, Eriksson 2018).
- Behov av en större samordning inom socialtjänsten i de deltagande stadsdelarna när det gäller av arbetet mot våld, så att insatser som olika enheter gör i samordningsfasen inte undergräver varandra eller modellens intentioner.

Slutsatser

- I larmfasen och även i delar av omhändertagandefasen har Islandsprojektets samarbetsmodell tillämpats på ett tillfredsställande sätt.
 - I synnerhet i samarbetet mellan polis i ingripande verksamhet och personal inom socialjouren och i viss mån socialtjänsten som ett konkret och effektivt samarbete återfinns.
- En positiv utveckling över tid.
- Det som inte fungerat lika väl är de delar av modellen som utgör samordningsfasen, och det framgår av underlaget att det överlag har varit svårt att inkludera hälso- och sjukvården i det konkreta och effektiva samarbetet på det sätt som var tänkt.

Slutsatser

- Lovande modell för samarbete i akuta ärenden av våld i familjer med barn
- Fortsatt implementering:
 - Att en aktör får i uppdrag att introducera, upprätthålla och utveckla modellen tills den "satt sig" i medverkande verksamheter
 - Att insatser görs för att utveckla den lokala infrastrukturen generellt;
 - tydligare samordning,
 - tydligare inslag av arbetssätt och metoder med stöd i forskning

Tack!